

АНДРІЙ ЗАПОРОЖЕЦЬ

БОЛЬШЕВИЗМ

(ЖИТТЯ В СССР)

УКРАЇНСЬКЕ ВИДАВНИЦТВО

«ПЕРЕМОГА»

Буенос Айрес

— 1947 —

АНДРІЙ ЗАПОРОЖЕЦЬ

БОЛЬШЕВИЗМ

(ЖИТТЯ В ССРС)

УКРАЇНСЬКЕ ВИДАВНИЦТВО

« П Е Р Е М О Г А »

Буенос Айрес

— 1947 —

Що таке большевизм?

Великі й малі окремі держави, народи, різні релігійні громади, вчені знавці історії людського життя, висококультурні дипломати, поети, письменники, журналісти, різні дослідники й такі ін., що тільки знають большевизм з його законів, окремих конституцій, оголошень преси, оповідань, повістей та романів, або довідалися про нього з ділових зносин господарювання, чи хоч-би й військових угод, а безпосередньо не перебували під большевицьким кованим чоботом, не жили його справжнім життям, не купалися в його "райському" купелі всіляких житьових насолод і таким чином всього того не відчували на власній шкірі, на своїх печінках, то всі вони не знають, що таке большевизм.

Що таке большевизм, знають тільки люди - жертви, що їх совітська "народня" влада, позбавивши всіх людських прав, як тварюк, кинула для томлення в большевицькі суворі катівські тюрми та сирі підземні каземати й зокрема ті з них, що витримали криваві тортури й енквізиції, що своїми хижацькими способами на багато перевищували страхіття минулих століть і були ще силувані каторжними роботами на різних каналах та в холодних непроходимих диких тайгах Сибіру

й тільки Божим Провидінням лишилися живими і зараз є безпосередніми, вірними свідками большевизму.

Але й ці люди-жертви і сам автор цієї книжки, що мав нещастя жити в умовах большевицького “раю” 26 років, вповні, що таке большевизм, теж не знають. Не знають, що таке большевизм і самі большевики та їх наймудріший лідер, генераліссімус Сталін.

На цю тему авторові книжки доводилося обмінюватися думками з багатьома так званими політичними каторжанами. В совітській країні цими колишніми політичними каторжанами звалися люди, що за свою протидарську політичну діяльність тою ж царською владою були заслані на Сибір і звільнені в часі революції 1917 року. Вони були різних політичних течій, а в тому числі й большевицьких. Жили вони по великих містах України на кошт совітів, в одноманітних нових будинках, непогано обставлених меблями, ліжками, тощо. Безпосередньої участі в боротьбі большевицької партії не брали, а, доживаючи свого віку, відпочивали та часом по одинці й не великими групами їх совітська елада відправляла на свою совітську каторгу. На запит автора, коли вони йшли в большевицьку партію, то чи були свідомі — що таке большевизм та його кінцева мета, вони довго, не задумуючись, відповідали. Відповідь була ляконічна, але досить виразна й різка: “Ми філософськими задумами — що таке большевизм, не цікавилися. Для нас було досить того, що нам сказали большевицькі лідери. А сказали вони ось таке: Справжню волю, землю й всі інші блага для народу несе й може дати тільки большевицька партія. Більш ніхто, ніяка партія. І ми захопилися большевизмом, пірнули в

море його праці. Але коли б тоді ми знали, до якого нещастя, до якої кривавої трагедії, до якого людського знищення та рабства большевизм приведе одурені мільйони людей, то скорше ніж піти в большевицьку партію, ми власними руками повідтинали б свої власні голови.”

Автор цієї статті людина досить літня й належить до корпорації самих обездолених селян. Тому здавалося б, що з появленням большевизму, він мусів цілком в нього пірнути. Бо ж большевицькі лідери обіцяли людям необмежену волю, рівність, братерство, а саме головне — земельку на вічність та ще й даремно. То б то не тільки все те, про що убогі люди віками мріяли та чекали, але з великим перевищенням. Але саме ці солоденькі большевицькі обіцянки і штовхнули його на думку — а чи так може бути? Упав у сумнів. Почав уважно прислухатися та придивлятися до дій большевизму, аби не приступити у той чи інший бік хиби, й швидко переконався, що ні, так, як голосять большевики, не може бути. А їх обіцянки схожі на обіцянки для дітей. На цій думці остаточно спинився і став від большевизму — геть - геть, осторонь.

А все ж над питанням, що таке большевизм, він багато думав. Обмінювався своїми гіркими думками з багатьма вченими, дослідниками людського життя, й навіть лікарями психіатрами. І лише дійшов до єдиної думки, що большевизм міг породити якийсь ще незнаний мікроб, вилетівший у світ з уст збожеволілого сатани, родоначальника всіх нечистих духів вселенної.

Щоб вповні вивчити та знати, що таке большевизм, треба, поперше, мати якесь окреме щастя, по-

тім залізний організм і Провидіння, щоб витримати со-
вітську розгульну криваву завірюху, прожити свій вік
і наблизитися кінця большевицького зросту. Бо тільки
той, хто доживе до такої нагоди, побачить вистиг-
лість і розквіт большевизму, побачить його приділ і
на скрижалі віків зможе нанести правдиве й повне йо-
го обличчя. Але тому індивідуові, чи тим індивіду-
умам слід буде досить уважно пильнувати за вистиг-
лістю большевизму, бо слідом за тим почнеться його
розквіт, а після розквіту розкладання та швидко згинен-
ня.

Вся сила большевицького мікробу полягає у спо-
кусі людей надаремне та безтрудова задовільно - замо-
жне життя, одного за рахунок другого. На цю споку-
су йдуть люди різного віку, всяких фахів і розумових
здібностей. А найбільше тих, що належить до несвідом-
их простаків та тих, що на їх кажуть у людях —
“дурні Божі”. Ще йдуть на приману й так звані інте-
лігенти. Але цих малувато. Зате вони лізуть у боль-
шевизм цілком свідомо, маючи на увазі — “у каламут-
ній водичці рибку ловити”. І ловлять. Тільки недовго,
бо швидко зловлять їх самих. Таких большевизм лю-
бить, радо прийме й скоро при наявності будь-яких нев-
дач, чи хиб звалює на їх плечі всю вину і нищить їх.
Нежалісливі.

Большевицька спокуса досить проста, але до того
заманчива, що несвідомій людині трудно ухилитися від
неї. Її зміст, хоч тільки складається з обіцянок, що до-
рівнюють казкам і які на ділі ніколи не здійснюються,
а все ж на неї люди падають. Як дурні мухи на соло-
деньку отруту. І так само, як і мухи, гинуть. Тільки з

тою різницею, що мухи відчують отруту швидко й зараз же гинуть, а люди, хоч також швидко відчують отруту большевизму, та не швидко гинуть, а впродовж років, в залежності від потреби їх використання для праці, або здібності та моці нервової системи і взагалі всього організму окремих індивідумів.

Поруч з відомим уже способом спокуси, большевизм має ще окремі, інші способи, якими в міру потреби, він діє на нарід і також гонить його в безодню - загибель. За великою кількістю, їх не варто перераховувати. Тому ми обмежимося тільки кількома його способами, а в тому числі ось такими: коли большевизм, не маючи сили сам запліднити людей, тисне на них всією силою вже ним запліднених. Звичайно, запліднені незапліднених долають, нищать. А він задоволено реагує: "свідомий нарід приводить до свідомости несвідомих".

З часу фактичного появи большевизму на терені колишньої царської Росії, протягом близько трьох десятків років свого існування, він встиг просунутися в усі великі й малі держави всієї кулі земної. І деякі з них (Росію) запліднив своєю загубною большевицькою отрутою повністю, інші менше, а ще інші тільки запліднює. Нарід цілком запліднених країн швидко відчуває отруту, приходить до пам'яті, до свідомости, розуміє куди попав й раптом, постогнюючи, починає шукати способу врятуватися, та даремно, запізно. Бо з большевицьких кривавих пазурів нікому ще нещастить звільнитися. Він, залапавши жертву, міцно її тримає і з насолодою ссе з неї кров, витягає жири. А якщо трапляється нагода, з якої він свою жертву випускає, або

мусить випустити, то це він робить тільки через ганебну смерть жертви.

Большевизм непосидячий і досить рухливий. Завжди невпинно й невтомно рухаючись скрізь в усі боки, розпускає він і своє спокусливе коріння та корінчики, засновуючи ними та заплутуючи великі простори все далі і далі. І на диво, на нещастя народу, має великий успіх та велике досягнення серед цього ж народу.

Шляхи його подорожі незглядні, неосяжні, безкраї, а до цього ще й безпечні та бажані. Мандрує він ними, як всепобідний, всевладний лицар з тріумфом. Та так само, як щирий рільник жменею розкидає зерно по ниві, він сіє між людьми, що мусять стати його жертвами, свої одні і ті ж спокусливі обіцянки, і те ж своєю власною щедрою рукою і від всієї щирости “чутливого” та теплого серця. Отже, від зарази большевицьких мікробів встерегтися можна. І вимагається для того не багато: трошки здорового розуму і стільки ж тверезої свідомости. Та отой розум і ота свідомість лишили людей. І вони опинилися у блуді. Блудять та тішаються обіцянками.

У подібність наведемо випадок, що стався між двома приятелями. Приятель Гриць з приятелем Миколою протягом кількох років були в розлуці. І раптом стрінулися. Гриць Миколу запитує — де був, що чув та що бачив, а той відповідає, що був далеко, мабуть, край світа.

— А яка ж там дешевизна, коли б ти знав? ... Пляшка горілки коштує одну копійку. Кіло ковбаси, такої, що аж тече з неї жир, — можна купити за дві копійки, а кіло солонини за три копійки. Хромові чоботи пер-

шої кляси коштують десять копійок, а найкраще вбрання — п'ятнадцять копійок.

— То це ж брехня — заперечливо кричить Гриць.

— Та я й сам так думаю... Але ж і дешевизна? ..
— додає Микола.

Часом плутаються в голові думки: кожний щирий садівник, щоб врятувати не тільки врожай овочів, а й цілий сад від багатьох шкідників — різних плазунів та гризунів, всіх їх він цілком знищує. То у подібність — чи не можна б знищити і большевизм, що так само, як і в саду шкідники, шкодить та знищує життя цілих народів?

Плутаються думки далі: Можна. Більше того, слід! І для того тільки треба певної солідарности та гранітної єдности всіх, чи хоч принаймні кількох, небольшевицьких держав.

Та большевизм річ чутлива, спритна. Він завжди швидко довідувався про всякі небезпеки, що насувалися на нього з усіх боків, як ті погрозливі чорні хмари з неба на землю. І також швидко боровся і нищив їх. Нестрашно йому і цілої групи небольшевицьких держав. Є в нього і для них спосіб боротьби. Це протиріччя. Воно блискавично прищеплюється до кожної держави і має непогані наслідки. А видно це з того, як між державами починаються сварки, нарікання й нарешті гризота на різні теми: за впливи, за морські проходи, за ринки тощо. А доки така гризня має місце, большевизм діє.

Прищеплення протиріччя швидко набирає ваги і доходить до того, що деякі держави змінюють об'єднання в сепаратизм, не обмежуються докорами та гризнею і

еходять з большевизмом у тісні звязки, складають з ним ділові господарчі угоди, розпочинають торгівлю на всілякі асортименти, добре торгують і добрий зиск з того мають. Казочний. У таких випадках, большевизм йде не зупиняючись й не оглядаючись, на все. І не скупись. Купує й продає, не торгуючись. Купує все, що йому пропонують і найбільше те, що йому абсолютно не потрібне. А продає, навпаки, все те, що йому й самому потрібне й не визначене для продажу. Навіть останню крихітку від рота. Правда, не від свого, а спокушених ним жертв. Коли ж в нього нема продати, що вимагається покупцем, сам купує і те куплене продає. І з тою тільки різницею, що сам купує, скажемо, за карбованця, а продає за пів карбованця. А вже за різні накладі та інші витрати, пов'язані з такою торгівлею, нема й балачок ніяких. Що ж торкається збитків, що він їх зазнав в процесі божевільної торгівлі, йому байдуже. Про те в нього голова не болить. Він наверстає за рахунок інших слухняних маріонеточних держав. І без особливих клопотів, чи будь якого труда. Гм... Самі пропонують, а то й проситимуть для загального добра одержати їх добро.

Мимо того всього бачимо, що одні держави, народи прагнуть побудувати в усьому світі мир та спокій, побудувати добробут для людей, вільну працю для всіх без винятку громадян, створити гідні людини закони, дати справжню волю та людське життя, а інші тільки придивляються та прислухуються. А московський большевизм параліжує святу працю миру та спокою, топче кривавими варварськими ногами батьківські закони, віру, побут, звичаї, веде людину - жертву до безправ'я,

поневолення, примусу та гноблення. Криваві його шляхи. А за ними все знищене — цілковита руїна. Подібна руїні, що буває після вибуху смертоносного вулкану. І серед тих руїн, попелищ, то там, то там гробики. Всякі: малі, більші, великі. То ознаки, де кучами лежать кістки жертв — наслідок большевицької катівні.

Отже, сказати, що таке большевизм іншими словами, не можна. Трудно. Але ми не хочемо на цьому спинитися і подаємо більш - менш головні факти про большевицьку дійсність в народі і може вже тоді, покладаючись на цю діяльність, пощастить його розшифрувати й назвати іншими словами, тобто такою назвою, що була б зрозумілою і правдивою. І як правило, почнемо з самого початку.

Революція 1917 р. Зліквідовано царя, його уряд і вищий законодавчий державний орган — сенат. І господарем країни стала державна Дума, що складалася з представників всіх різних прослойків, нації і фахів цілої колишньої царської Росії, уважалася в країні нижчою другою законодавчою палатою, і яку не зачепила й не повалила революція. Закипіла в державній Думі праця — створено тимчасовий революційний уряд. Відійшла від Росії Україна. Створила у Києві свій вищий керуючий орган — Центральну Раду і секретаріат, тобто кабінет міністрів. І теж закипіла робота. Готувалися установчі збори та для них різні праці, бо створити Україну та її життя мали тільки установчі збори.

Війна з німцями ще йшла. Фронт хоч вже й був порушений дисципліною та дезертирством, але тримався.

Блискавично по всій революційній Росії й Україні голосно залунала одна й та ж звістка про прибуття з

еміграції в Росію лідерів большевизму Леніна та Троцького. А в той же час пошепки говорили, що прибули всіни за допомогою німців у товарових заплombованих вагонах. А незабаром і лідерсько - большевицька діяльність. З'являються вони в робітничих кварталах і на заводах — робітничих праць. Мітінги. А на мітінгах — “долой” буржуїв. А заводи робочим. Господарем заводів є робітник. Робітникові весь заробіток. До жодної копійки. У наслідок довге плескання долонями. Подобалося.

За цим відвідують лідери большевицькі частини. І там мітінги. Тільки на мітінгах друге. “Долой” війну імперіялістичну. Та давай війну громадянську. Салдат салдатові не ворог. До дому! Теж подобалося і теж довге плескання долонями.

Появилися лідеринята і роз'їхались по селах. Всюди віча, а на вічах: Державна Дума буржуйська. Вона скликає буржуйські установчі збори, які вже шукають другого царя, щоб знову взяти робочих і селян у рабство. А головне, щоб селянам землі не дати, а повернути її дідичам. Та большевицька партія бореться з цими новими ворогами трудового народу. І земля буде власністю селян. Задармо. Без жодної копійки виплату. Кому платити? За що? Дуже припала до душі селянам така пропозиція большевизму і довго плескали долонями.

Про таке баламутство в революційній Росії доходять чутки й до Центральної Ради на Україні. Вбачає Україна не добрі наслідки з такого большевицького виступу не тільки для революційної Росії, а й для України. І Центральна Рада простягає руку дружби і до спі-

льної праці, на добро Росії й України до Тимчасового Російського Уряду і Думи. А вони відхиляють, бо Україна “свавільно” відійшла від Росії. Тоді Центральна Рада оголошує Україну самостійною вільною, не від кого незалежною суверенною та соборною Україною і у боротьбі за її життя покладається на власні сили. “Нехай нарід український на своїй землі має право сам порядкувати своїм життям”.

А большевизм робить своє. Та докір за докором жбурляє Державній Думі і Тимчасовому Урудові, що вони буржуї і добра трудовому народові не мислять.

Параліжується робота Думи й уряду. Деякі її члени зникають, а решта все ж тримається. На чолі стає Керенський, що належав до партії соціал - революціонерів, і створився відповідний уряд. Але большевизм не задовольняється. Голосить своє, що він тільки створить благо для народу. А Керенський та його уряд прихвостні боржуйські. Почали радити Керенському відкинути з дороги большевицьких лідерів, чи хоч би одного Леніна. Не погодився. Воля і свобода слова для всіх, і кожний має прово говорити, що хоче.

З'їзджаються до Петербургу вибрані всенароднім голосуванням члени російських установчих зборів. Якийсь час мине — згинуть большевицькі виступи, і країна стане на міцний ґрунт життя. Та не спить і не дримає й большевизм. Він в ту ніч розлізся по всіх військових частинах та робітничих кутках і закутках столиці Петрограду і голосить: “Вже в Думу з'їзджаються буржуї, одвічні вороги та гнобителі робочого класу і трудового селянства. Вони проголосять революційну країну буржуйською, відберуть від народу всі революційні здо-

бутки і придушать революцію. Повстаньмо ж проти буржуїв і знищимо їх! Візьмемо всю владу країни в свої руки і збудуємо нашу, пролетарську країну та таке життя, яке самі схочемо, якому заздритиме увесь світ”.

Крім деяких одиниць, всі погоджуються з большевицькою пропозицією. А на світанку большевицькі бунтівники зі зброєю в руках оточують Державну Думу, щент розторошують всі її праці, знищують депутатів першого й останнього парламенту революційної крїни, посідають керуючі місця праці й зараз же посилають на Україну безліч агентів голосити за большевизм з загальним гаслом: бити та троцтити старий мир і будувати новий.

Стрепенулася Україна. Стала на ноги. Не пустимо большевизму на нашу святу землю. Нам опікунства не треба. Ми самі дамо лад і порядок у своїй країні.

А тим часом, большевицькі комісари оголошують війну молодій Українській Державі й насилають на неї полчища розхрістаних та розбещених красногвардейців.

І забруднилася вся Україна большевицькою пропагандою та збройними розбишаками. Одні голосять, що крім большевизму нема ближчої та ріднішої влади для народу. Центральна Рада буржуйська. А большевизм від народу. Тільки большевизм дасть народу, вільне рівне та заможне життя. Та землю. Більш ніхто. Всі за большевизм.

У той час збройні розбишаки сунуть на Україну, брудними ногами топчуть її святу землю, грабують народне добро, гвалтують жінок й забивають всіх, хто так, або так сторониться большевизму. Захиталось й українське військо. І крім невеличких частин на чолі

Отамана Симона Петлюри, членів Центральної Ради та інших одиниць, що земігрували, майже все збільшилось. Не сталося, як казали. Не заголосила кров батьків, що уміли боронити свою землю, свій нарід і самих себе.

Розперезався на Україні большевизм. І почав господарювати. Головне його господарювання полягало у грабіжницькому вивозу з України в большевицьку Росію збіжжя, робочого та продуктивного скоту, свиней тощо. А поруч йшло обезшкодження свого панування шляхом арешту, знищення та висилки на Сибір “неблагонадійних” українців з большевицької України. Ремонтувалися, поширювалися та будувалися нові тюрми й битком набивалися українцями. Дорого заплатили українці за “рідний” большевизм, що мусів дати найкраще, чим хто інший, життя. Ціною життя своїм, своєї родини.

Перебуваючи на еміграції, Центральна Рада нав'язала відносини з німцями, за збройною допомогою яких мала вигнати з України большевизм. Прийшли на Україну німці. Большевизм розлетівся. Але німці почули себе на Україні такими самовладними господарями, що перестали рахуватися з Центральною Радою. А Головного Отамана Українських Військ Симона Петлюру навіть взяли під арешт. І почали Україну грабувати, а українців винищувати. Навіть збіжжя снопами з поля вивозили в Німеччину. Спішили.

Прокинулися українці. Стрепенулися. І заклекотіло по всій Україні гомоном про тверду владу, що дала б лад і спокій в країні та вигнала наїздників і знищила бандитизм. Перевагу взяли хлібороби. Вони зіхалися в

Київ, проголосили Україну гетьманською й на гетьмана покликали Павла Скоропадського, що походив з колишнього гетьманського роду. Та і гетьманство не дало Україні спокою та ладу. Німці, що уявляли тоді з себе на Україні перевагову збройну силу, продовжували свої самовласні грабіжницькі акції. А до того, у степах України, під проводом “забіжених” революцією недобитків, появилися збройні загони, що ніби уявляли з себе відділи служби, а на самім ділі були свої карні загони для своїх. Вони безжало мстилися на селянах, за “гріхи” революції, грабуючи їх добро, а їх самих або розстрілюючи, або вішаючи на шибеницях.

Сколихнулася хвиля народнього гніву. Появився “батько” Махно, отаман Григорієв, отаман Зелений, отаман Маруся й навіть якийсь вождь під ім'ям “Янгол”. І кожний про Україну з своїми думками. Кружляв по Україні й большевизм, підштовхуючи то того, то іншого отамана до поширення його дій. І вони діяли. Йшло до них військо, в залежності від їх обіцянок. Зокрема найвиразніший з них був тип отаманші Марусі. Вона набирала собі військо тільки з красунів, для яких в неї був ансамбль красунь, подібности гарема колишніх турецьких султанів. Єдиним військом, що намагалося рятувати Україну і її нарід, було військо Симона Петлюри, але вже й воно було без сили у боротьбі з німцями, большевизмом та окремими “отаманами” й “батьками”.

І сталася на Україні нечувана анархія. Не стало гетьмана — емігрував. Зникли німці. Але й для України щастя, чи хоч будьякого спокою не було. Тепер, на по-

требу свого війська її розпинали та грабували свої “батьки” та “отамани”.

Шириться по всій Україні анархія. Метушиться український нарід — очманів. Не знає, перед яким “батьком” чи “отаманом” на яку ногу стати. Обізвешся про Махна, б'ють тебе й грабують Зеленівці. Скажи слово за Зеленого — Григоріївці б'ють. А про Петлюру нагадай — зовсім заб'ють і ті, і ті, і та. З нагоди такого божевільного безладдя, на Україну, з великими військовими частинами знову приходить большевизм, щоб “допомогти” українському народові влаштувати своє життя. І починає “допомогати”. Допомогає в одиночку і всім разом “отаманам” бити один одного. Б'ються отамани, ріжуться. Падають брати українці від рук своїх братів і змочують свою землю своєю кров'ю. Приводять їх до братовбивства “отамани”, бо кожний з них прагне мати таку Україну, яку тільки хоче він, а не таку, яку хотіли б інші отамани, чи й увесь український нарід.

Стоїть большевизм осторонь, усміхається та тишиться з всього того, що робиться. А коли “отамани” входять у запал, коли брати українці знесилоються від різні, тоді він раптом на всіх їх наступає, долає, нищить. І, піднявши прапор перемоги, самовладно сідає на престол самодержавця всієї України. Та господарює, як хоче.

Головна його галузь господарювання, як правило, полягає теж у пограбуванні України та вивозу пограбованого в большевицьку Росію.

Велика большевицька навала. А все ж український нарід дає їй відповідну відсіч. Але всяку таку відсіч

Большевизм уважає за невдячність українського народу. У їх країні зроблено лад і порядок, а вони не “дооцінюють”. І організує на Україні, для пояснень українцям ваги його праці, допомогивий орган — ЧК. (Чрезвичайна Комісія). Її апарат складається з людей такої “гуманности”, що кожний з них, доки не вб’є кого будь, — не може ні їсти, ні спати, ні спокійно себе тримати. Туди для пояснень “запрошують” невдячних українців одинаками, або невеличкими групами. А коли виявляється невдячність цілого українського села, то для зручності і “поваги”, в таке село віздить карний відділ ЧК. Він оточує “невдячне” село кільцем і перехресним вогнем кулеметів та іншої зброї доти дає “пояснення”, доки на місці села не закурить суцільним попелищем.

Та селяни не лякаються й таких “пояснень”. Обурюються і в гніві руйнують шляхи вивозу збіжжя. А большевицьким агентам розпорюють животи, вивалюють відти тельбухи і замість їх насипають збіжжя й зашивають животи. (Рік 1920, Новомосковське на Дніпропетровщині).

Не падає духом і большевизм. Він по селах організує комнезами (комітети незаможних селян) та, спираючись на цю “силу”, він продовжує господарювати. І догосподарювався: коробочка сірників — мільон карбованців. Штани 100 мільонів і більше, а щоб купити коровчину, треба мільярд мати.

Всі українці поробилися мільонерами та мільярдерами. І в той час голі, босі, голодні й холодні.

До ситуації появилися відповідні й пісні в народі:

“Ой Ленін дєтка подивися, як комнезами розжилися —
Хата раком, клуня боком і кобила з одним оком”.

“Як не луло совета, не бачила (с....) тідо света,
А як настав совет, побачила (с....) тіло свет!”

“Ой каляска, ти каляска, каляска золотая,
А не треба ж нам советів, давай Миколая”.

Де та де на Україні стався недорід. Та все ж хліба можна добути. Тільки не за гроші. Гроші нікому не потрібні. В кожного їх мішками. А за штани — спідницю, сорочку, тощо. Виміна.

Звернулися українці до свого “опікуна” — большевизму. Він розводить руками. Проклятий царизм довів країну до того, що унеможливив організовано зробити закуп хліба для народу. Саморятуйся!

Почали саморятуватися. Промінювали на хліб одяг, взуття й ріжні господарські речі. А далі все ж голод. Пухнуть люди, падають і більш не встають. Скрізь чути скарження, лайки, прокльони. А большевизм усміхається. Та вітаючи голодну смерть, пожимає її холодну руку. Дяка, дяка . . . Так, так. Тільки не треба чіпати большевиків.

Відгукнулися люди зза солоних вод. Американська робоча асоціація. А скорочено — АРА. Прибув на Україну хліб. І врятовано людей, а в тому числі й большевизм.

Отже це його не врятувало. Господарство до того впало, і продовжувало падати, що він став лицем до лица безодньої пропасти. Вождь большевизму Ленін зібрав своїх прибічників й запропонував спинити большевицького коня й поїхати назад, до життя старого. А щоб не робити переполоху, назвати його новим, тоб-

то новою економічною політикою, або просто “НЕП”!

Раптом всі прибічники спинилися на одній думці. Ленін збожеволів. Але коли він пояснив, що це вони зроблять тільки на 5 років. За цей час нарід оклигає й навіть накопичить багатство. Тоді вони тих людей на Сибір, а їх багатство до своїх рук і знову большевизм і, тим його врятують. Погодилися і в знак солідарности зробили Ленінові бучну овацію.

Раптом загалосили про НЕП всі радіостанції світу. В усіх журналах і газетах світу появилися великі статті про НЕП. А особливо закричав про НЕП большевизм. Що таке НЕП “зрозумів” й український нарід. І заголосив: слава Тобі, Милосердний Господи, за врозуміння проклятого большевизму — повернутися до старого життя, яким все ж можна жити. Чує про цей голос народу і большевизм та, посміхуючись, бурмоче: — “Чекайте, чекайте... Передчасно молитесь. Потім подякуєте”.

Взявся нарід за працю. Хто яку вміє робити, до якої бажання має. Відкрилось безліч майстернь різних, забула приватна торгівля, промисел і на захват різалися плугами вже запустілі лани степу. Минув рік — два нарід оклигав. А ще через кілька років — забагатів. Іде життя, як і за старих часів. Добре. Можна жити й в умовах большевизму.

Помер Ленін — лишилися лєнєнінята. Вони пригадали термін НЕП-у і взялися за стару роботу — просування та проштовхування большевизму в людський організм. Доки їм мовчати та дивитися на експлуатацію людини людиною. Досить!

Почалося. Приватні власники торгово - промисла-

вих підприємств, від фінвідділа одержали повідомлення про обкладання їх підприємств порівняльним податком, що дорівнював вартості самих підприємств. Здивувалися, але заплатили. Аж знову про обкладання самих підприємців прибутковим податком. Далі прибутками: будівельним, культурним й додатково знову порівняльним та прибутковим.

У висліді всі підприємці виявилися банкрутами та ворогами “народу”, бо не виплатили “законних” податків. Звели з ними рахунки: кого в тюрму, кого на Сибір, а кого й до стіни, щоб зручніше пустити кулю в лоб. Всі ж підприємства большевизм віддав у “власність” робочих.

Далі взялись за інших приватоторговців і торговчиків, різних орендарів, ресторанчиків, ремісників всяких, тощо. І всі вони, у такий спосіб, виявилися злодіями перед “народом”, перед большевизмом. І той саме приділ їм що й підприємцям.

На селі большевизм пішов тим же шляхом тільки з іншим виглядом. Намітив самих трудолюбних та заможних господарів й до їх двору застосувавав плян постачання “державі” хліба. Виконали. А після те саме вдруге та ще й з додаванням нових господарів. Запищали селяни, але теж виконали.

Не спинився на цьому большевизм. І заголосив: організувати СОЗ (спільна обробка землі).

Організували. І наслідки непогані. Легче взяти хліб для “держави”. Але й на цьому большевизм не спинився і голосить: СОЗ не відповідає потребам життя. Зачали організувати колгосп — (колективне господар-

ство) і усуспілити увесь живий і мертвий інвентар та збіжжя.

Село насторожилося і стало в опозицію. Большевизм не задумується. І роз'єднує його на куркулів, підкуркулів, середняків і бідноту. Куркулі — це найздібніші господарі, підкуркулі — це ті, що поважають їх, середняки — що стоять між куркулями та біднотою, а біднота складається з ледарів та різних безрадників. Большевизм на бідноту покладається, дає їй всі права й поміч. Почали будувати колгосп. А діло не йде. Насідає большевизм на куркулів та підкуркулів, що ніби вони гальмують будівництво колгоспу. Всіх їх, як ворогів "народу", висилається на Сибір, а їх все майно грабується в колгосп. Рештка заляканого селянства в колгосп іде і усуспілює свої коненята, корівки й збіжжя, на перші посіви колгоспних ланів. Тепер большевизм хоче показати всьому світові, що нарід України пішов в колгосп добровільно. Появляється в пресі стаття самого Сталіна, де він з'ясовує, що колгоспи "добровільні". Взнали про це й колгоспники. Добули ті часописи, в яких було надруковано про "добровільний" колгосп статтю, і миттю забравши своє усуспілене майно, та стрімголов по домах, до батьківських гнізд господарювання.

І падає большевизм у гнів, у лютість. А незабаром наказ: все збіжжя у селян забрати на користь держави. До зернини. Хліб є власністю держави, і вона його мусить взяти. Піднялася вся біднота на ноги — закипіла робота. Забирається у селян все без винятку збіжжя і вивозиться державі конвоєром. Всякий спротив селян та ховання хліба не мають рації. Знаходять хліб

закопаний в ямах, замуrowаний в стінах хат, комор, у пічурках, скрізь. Жодна зернина не може зберегтися від червоної мітли. І вправся большевизм. Закінчив слою грабіжницьку акцію успішно.

Сумують селяни, годуючись картопелькою, бурячками тощо. А то вже й того не стало. Ідуть і їдуть люди в інші села, райони, області — ніде хліба нема. Скрізь по всій країні однаково його пограбували. До зернини. А як хто зумів його сховати — тримає для себе. Чорною хмарою насувається голод. А згодом пухли люди одиницями, десятками, сотнями. І на вогнено - смертоносному ридвані блискавично мчиться — смерть. Хиже в усі боки водить роздявлену чорну потворну — пашу, хапає і ковтає людей.

А в той час большевизм голосить: “Організується колгосп. Всі, що йдуть в колгосп, одержують допомогу”.

Схиляють селяни задумливі голови й мовчки сунуть їх в колгоспне ярмо. А в колгоспі трудодень, кіло хліба на сім'ю на день.

* ** *

А тепер лишимо це та трошки про інше. До речі, про конституцію або, як кажуть там люди — прости-туцію. Це закон. Він пересипаний статтями, і всі вони дають народові необмежене право та вольності, але щоб вповні його зрозуміти, подамо лише про право виборів. Вибори прямі, рівні, тайні. Кожний громадянин має право вибирати, кого він сам хоче. А большевизм для вибору тільки кандидатів висуває. Щоб не перевантажувати виборців самим кандидатів намічати й вибирати.

А от про віру. Скільки під ряд років большевизм забороняв молитися, руйнуючи Божі храми, ікони тощо. Нарешті винищив все духовенство, способом висилки на Сибір та розстрілу. А згодом кричить: дозволяється молитися, будувати храми Божі та шукати духовенства.

Ну ще хоч про офіцерство та його ознаки. Спочатку своєї діяльності, большевизм не терпів офіцерів, ненавидів їх ознаків — пагонів. А як до його рук попадав царський офіцер, то, поперше, прибивали йому пагони до плечей цвяхами, а потім, натішившись з його мук, нищив його. Тепер увів у своїй армії титули: лейтенанта, генерала, маршала й генераліссімуса, з відповідними ознаками царських часів.

Сам вождь большевизму Сталін має найвищу офі-

царську рангу — генераліссімуса, самовладно сидить на троні, як сиділи царі у минулому, і самовладно керує большевицькою державою. Існують у людях перекази, що він мусить бути большевицьким царем самодержцем. Ніби вже про те й ухвала є, але покище потихеньку на нього кажуть: “Його пролетарська величність імператор, самодержавець всесовєтський Йосиф І.”

Або от про большевизм поза большевизмом. Тобто про той большевизм, що гніздиться в душах горожан небольшевицьких країн. Це ті горожани, що запліднені большевизмом тільки для того, аби вони завжди мешкали таки в стороні його сталої посілости, щєбто в своїх ще не запліднених ним країнах і тільки там ввесь час голосили, що большевизм, то є справжній вічно квітучий “рай” на землі. Та що таке “райське” життя дається тільки тим щасливим, що дивляться на нього “вірою і правдою” і втілюється в нього безоговорочно. І вони, ці запліднені горожани, голосять, кричать про те, хоч самі у той час цураються його, як чорт ладану, геть - геть, обминаючи всі шляхи і стежки, що ведуть до нього й лишаються жити та мучитися в буржуазному “пеклі”. Думаючи от так, ми дозволяємо собі запитати шановного читача: Чи де хто та коли на власні очі бачив таких людей, що шляхи до щастя іншим показували, а самі їх обминали десятою вулицею? Як страхіття, як безодну пропасть? А як хто знає таких людей, то де вони, оті люди, хто вони? Може такі люди є оці запліднені большевизмом горожани небольшевицьких країн?

На нашу думку, ні. Ми вже висловлювалися, що ці

люди тільки іншим проповідують про большевицький “рай”, тільки інших спрямовують до нього всіма шляхами та стежками, а самі боялися до нього й наблизитися. Не хотіли покуштувати й жодного яблучка з того “раю”. Вони тільки заробляли “копійку” від большевизму, а він, до речі, у таких випадках не скупився.

Отже, коли такі люди кидали своє “пекло” й ішли у большевицький “рай”, тоді тільки вони бачили дійсність теоретичного поняття про той рай, про який вони так щиро горлали та виспівула.

У большевицькому “раю” таких людей радо приймали. Для них окремі кухні, крамнички й краще житло. Але згодом, коли вони ставали рівноправними членами комуністичної партії й поринали у її праці, тоді тільки вони починали розуміти щось не те, про що вони співали. А коли з часом вони переходили на одне становище життя й праці зі всіма в “раю” та стрінулися з наставленням працювати, жити, думати й мріяти не так, як вони хотіли, а тільки так, як вчить і велить комуністична партія, тоді вони, простаки, обурювалися й навіть ставали на шлях спротиву. Та гірка стрічала їх доля. Їх негайно позбавлялося і всього того, що вони мали в “раю” і разом з багатьома “грішниками” іншими висилалося на Сибір. Це бачили інші їх однодумці, натхненники большевизму, лякалися, не йшли на спротив, а тільки власними руками рвали собі волосся на голові, метушилися, побивалися, як рибонька на суходолі. Вони тепер мріяли тільки про те, яким би чином повернутися назад у “пекло”. Це було каяття, та не було вороття.

Нам відомо про таких “емігрантів” в большевиць-

кий “рай”. Але ми хотіли б ще знати — хоч би від їх родин, приятелів чи знайомих, про їх теперішнє перебування в “раю”, та чи вони живі, здорові, і чи вони листуються з ними?

А все ж і при наявності всієї тут переліченої большевицької діяльності, ми, як і автор книжки, утруднюємося дати повну відповідь на цікаве “питання”, що таке большевизм?

На Україні большевицький “суд” судив священника о. Балабанова і суддя запитав його:

— Як ви дивитися на владу?

— Всяка влада є від Бога.

• — А большевицька?

— Большевицька, це Боже попущення.

Та ми відкладаємо це питання на розсуд читача. Нехай вже краще він сам своїми словами висвітлить — “що таке большевизм”?...

Відзначення смерті

Сумно, монотонно московське радіо подає сумну вістку про нежданну й негадану смерть довгодітнього члена комуністичної партії більшовиків, члена найвищого советського органу політбюро ВКП(б), президента Центрального Виконавчого Комітету РСФРР та СРСР — Михайла Івановича Калініна.

І лунає той сум по всьому “найдемократичнішому” советському Союзі. З нестерпним болем в грудях ридає багатоміліоновий нарід всього Союзу і оздоблюючи все жалобою найтящого горя.

Вся Москва трипотить червоними прапорами, навколо обведеними чорними хвилястими стяжками. На вікнах житлобудинків, установ, крамниць вміщено портрети небіжчика, на знак жалоби, обведені також чорною стяжкою. Швидко поширюється цей жалібний рух на всі міста і села советського Союзу. Всі люди не сміють вийти з оселі без чорної стяжки на рукаві одягу. Як закінчується радіопередача, починає плакати та тужити дуга оркестра, виголошуючи свою сумну пісню, що зветься маршем на той світ і довго не вщухає.

Зокрема ж оздоблює свій одяг жалобою кремлівська “знать”, що овіяла себе великою “славою” на фронтах страхіття: розкуркулення селян, знищення “ворогів”

з селян та робочих, різних шкідників, диверсантів, успішним переведенням земельної реформи способом суцільної колективізації, перебудовою життя злиденного та рабського на квітучо "заможне" та "вільне", "добрівільною" здачею селянами всього свого збіжжя державі даремно, тощо. А найкращу, найціннішу жалобу помітно на кремлівській "знаті" з "знаті", що йменується маршалами, груди яких рясно вцяцьковано безліччю медаль, орденів та зірок. Колишній кремлівський царський трон, що пам'ятає багатьох царів зараз, рукою "вдячного" селянина та робітника перероблено і сріблом та золотом оздоблено в наймодерніший вигляд. І поважно та повновласно сидить на ньому тепер його пролетарська Величність, некоронований імператор Всесоветський — Йосиф І. — (найлюбиміший... подібний сонцю). У відміну від інших, його груди перев'язано двома чорними шовковими та широкими стрічками навхрест, що підкреслюють його володарство, його вельможність. Оточують його кремлівські вельможі у цілковитій мовчазній застиглоті.

А гучномовець голосить:

"Ми, пролетарський імператор, самодержець великого советського Союзу, великий князь фінляндський, король польський, невідступний охоронець Великої і Малої України, невідмінний порадник югославський, герцог мадярський, принц румунський, світлий шах перський, надія і утіха музульман, китайський натхненик, індійський благовістителю, опікун естонський, латвійський та Литви, мудрий реформатор віри православної та греко-католицької, невтомний будівник храмів Божих, незрівняний винахідник вільного, радісного, за-

можнього та щасливого життя й праці на Соловках, ширій переселювач мільйонного народу у сибірські вільні простори, цар над царями, властитель над властителями, ніким непобідний лицар — ось цим Нашим указом оголошуємо, що невблагана смерть вирвала з наших стійких комуністичних рядів Михайла Івановича саме у той час, коли його праця й життя так потрібні для щасливого та вільного життя народів всього советського Союзу. Його незмірно тепле та чутливе серце спинилося. І нестало між нами найвірнішого, найслухнянішого невтомного працівника, борця за долю і єдність Нашої комуністичної партії. Найбільша, неоцінна заслуга Михайла Івановича полягає в тому, що протягом довголітньої та плідної своєї праці для добра Нашого, він жодного разу навіть на мить не був затриманим для перевірки його особистості та діяльності ні грізним Нашим ЧК, ні лагіднішим ГПУ, ні навіть найдемократичнішим НКВД, та в тому, що як член нашої партії, єдино помер своєю звичайною смертю. Ще відмічаємо його великі заслуги у справі завоювання сердець найвидатніших акторок всього советського Союзу Нашого та те, до якого ступеня знесилення дійшов він у цій боротьбі. Тому Ми милостиво присуджуємо усім членам його родини першого ступня, а в тому числі і аліментникам, якщо такі виявляться, персональну на все життя пенсію, в розмірі заробітної платні його за життя.

З метою увічнення блаженної пам'яті Михайла Івановича, як неоцінного большевика, повеліваємо ми присвятити його славному імені міста, заводи, колгоспи, радгоспи, різні організації, військові частини, тощо,

і втілити це найбільше у країнах, що хоч і у наслідок збройної сили, але добровільно пішли і приєдналися під наш вплив, Наше життя.

Також на наш добробут і в ім'я Михайла Івановича заохотити наш нарід до пожвавлення праці на всіх відтинках господарювання. Нашій героїчній червоній армії дозволити пройти маршем по всій земній кулі і допомогти нещасному та пригніченому народові позбутися буржуазного гнету та багна і стати вільними і щасливими, як весь Наш советський народ.

Для жалібного пращання нашого народу з оплакуваним небіжчиком, Михайлом Івановичем створити всі умови й широко відчинити двері. А щоб у цю жалобну пращальну процесію не просунулися різні вороги Нашого народу, звернути на те увагу Нашого славного стражу НКВД”.

І пішла хвиля відзначень смерти ветерана комуністичної партії Михайла Івановича скрізь по всьому советському Союзі. В тому числі й навіть у малопомітному селі Мар'ївці в Україні. До цього часу жили тут люди по різному, а тепер дорівнюються до життя однамітного, рівного. Прихильно тепленькими та чутливими заходами всіх зрівняла советська власть. Всі поробилися жебраками, за те рівними. Діди, бабусі, батьки й онуки, всі одне - одному товариші.

— Товаришу діду, дайте докурити!

— Геть, розпутна дитино. Ще в тебе матірне молоко на губах не засохло.

— Куркуль, куркуль!...

Колись у неділю селяни не працювали. Відпочивали та молилися Богу. Такий порядок лишився і при советах. Але тільки офіційно. Бо кожної неділі колгоспники мусять працювати на прорив у роботі, на побудову шляхів, на пам'ятник якомусь советському вождеві, або й так без кінця. А молитись не ходять. Скрізь усі церкви зруйновано.

Прийшла звістка про смерть товариша Калініна. Як пскликали всіх на нараду, то люди так і охнули, що ця подія так не минеться.

Зійшлися і вибрали президію: секретаря сільської комуністичної ячейки, голову колгоспу, голову сельради, одну доярку й одну свинарку. Почав голова колгоспу:

— Товариші колгоспники!... Прийшла звістка, що помер найдавніший діяч товариш Калінін. А ви думаете, що там обійшлося без ворожої руки?... Вороги народу ще не всі знищені! Є вони і отут між нами. Але... Товариші! Одержано пропозицію, щоб смерть товариша Калініна відзначити посиленою працею на користь колгоспу і без трудоднів у вихідні дні протягом трьох місяців, згода?... Так, мовчання є певною ознакою згоди. Все. Наряду закриваю і дозволяється на відзначення смерті товариша Калініна змагатися бригадам з бригадами і колгоспникам з колгоспниками.

Пішло змагання. Перша бригада викликає другу бригаду змагатися на дотермінове закінчення жнив — є! Дсярка викликає доярку, свинарка свинарку, куховарка куховарку, коваль коваля щей іще й нарешті дід Павло обіцяє дотерміново закінчити будівництво колгосп-

ного виходка та на цьому все закінчується і всі, шепочучись між собою йдуть до дому.

— А я так і знав, що смерть товариша Калініна нам не минеться і доведеться відробляти.

— Воно вже мабуть так народу нашого колгоспу написано, що печаль — роби за те, радість — роби, роби. Вже краще нехай би товариш Калінін не вмерав а жив.

— Ні, як би zarazом помер і товариш Сталін, а ще краще і всі оті, що сидять у Кремлі на наших печінках, то вже зараз відробили б за їх смерть та й кришка на тому.

— Пошли, Господи.

— — ** — —

Споконвіку у селі Мар'івці відбувався щоденний базар. Збирався він рано, як тільки починало розвиднятися і майже з одних жінок. І крам жіночий був: молоко, сметана, городина, ягоди тощо.

За старих часів, ще до большевиків, базарували люди досхочу. І чимало їх сходилося. А за большевиків базар зійшов на ніщо. Колишня баразна розкіш підупала, минулася. За колгоспною працею нема коли на нього йти та й нема з чим. Але ж люди привикли забігати на базар хоч на хвилинку, щоб якусь дрібницю продати чи купити. І ухитряються забігати. Чи доведеться продати чи купити а все ж . . . та й новину якусь почути можна.

Отже сьогодні на базарі повно жінок. І мало хто де-чого купує, чи продає — більше шепочуться між собою.

Мокрина, молодиця середних років найрозумніша

всіх, найбільше знає за всіх. Кажуть, що її покійна мама відьмою була. Бо як померала так доки не прорубали у стелі дірки не могла вмерти. Веде вона доповідь про новину, а кілька жінок слухають.

— Якийсь стародавній комуніст помер. Калина на нього кажуть. Царство небесне та пошли Господи, щоб не послідний. Ніби як померав було йому більше як стс років. Так собі чоловік не великий, плугавий, а трудяга. Дбав, щоб нам краще жилося тай... А що за яркий був... одну жінку мав законну, та незаконних з десяток. От іродяка!...

— Та це мабуть брахея. Бо ж стільки жінок... та вони б себе за коси хіба не тягали?. До вбивства дійшло б! Або, їм можна толк дати!?

— Не брехня а правда. Я ж знаю. А що жінки не тягалися за коси — бо всім вистарчало ось по це-поки! Багатий товариш Калина був і всі жінки і всі діти у розкошах жили.

Раптом на базарі з'являється колгоспник й голосить:

— Жінки, досить базарювати та гайда в колгосп на роботу!

— Та ще ж рано!

— Рано?... Воно ранувато. Як жив товариш Калінін, а як помер то треба йти відробляти. Хіба забули, що змагання підписали? Марш, марш на роботу!

Похапцем ідуть жінки до колгоспу на роботу. Та зтиха клянуть Сталіна і всіх, всіх, а найбільше новоприставленого товариша і разчортового сина Калініна, разом з його жінками й дітьми — законними й незаконними.

Великий металургічний завод. Колись він належав кільком акціонерам, а тепер у наслідок "турбот" комуністичної партії та советського уряду, є недоторканою власністю всіх робочих, тих самих, що працювали у акціонерів по найму. І збулося "кто бил шчем, тот стает всем".

Колишні акціонери самі не робили, а наймали робочих і платили їм. Нові ж власники працюють на своєму заводі самі й забирають собі всі прибутки, щоб уникнути експлуатації.

Та на практиці вийшло, що не можна обійтися без найнятих людей. І комуністична партія, як опікунша робочих прислала їм у найми своїх людей. Їх не багато: одного комуніста на посаду секретаря комуністичних справ на заводі, кількох другорядних комуністів йому до помочі та одну сотню добре вишколених енкаведистів. І таким чином заводські справи пішли своїм шляхом. Та незабаром виявилися деякі різниці у справах заводу. Їх багатенько. Але обмежимося. Акціонери платили робочому за один робочий день пересічно одного карбованця. За нього можна було купити: м'яса, солонини, молока, сметани, бульби й хліба у такій кількості, що сім'я робочого могла пожити два дні. Тепер нові власники заводу за то й же час праці одержують по десять карбованців, але за них можна купити лише одного хліба, якого не вистарчає для родини й на один день. Звернулись до опікунів і у відповідь одержали місячний приділ продуктів, по твердим цінам. Але цього приділу вистарчило лише на один день. А з того з'явилася поговорка: "В есесер найпажирливіші люди, що дістануть на місяць, з'їдять за один день". Знову

заголосили. Але тепер їм відповіли з поясненням, що труднощі нормальні і треба терпіти, бо приходять часи соціалізму. А при соціалізмі людина працює за здібностями й одержує по заробітку. Коли ж настане комунізм, то тоді людина працюватиме по можливості, а одержуватиме по потребі. Тоб-то всього за своїм бажанням.

Загомоніли нові власники заводу. Одні голосять, що так, правда, а інші — що ні, брехня. А два власники виступили і застерегли, що їх дурять. Бо як відбирали від акціонерів завод і віддавали робочим, то казали, що будуть працювати не більше 4 годин на день а зароблятимуть он стільки! А воно й не справдилося. А що при комунізмі кожному всього буде по потребі, це так. Тільки для одних вимагатиметься елегантських одягів, а для харчування м'ясе, солонинка, молочко, сметана, масло, риба й таке інше — для інших же досить буде: глевкого хліба з сумішки, капусти, гарбузів, брукви, тощо. Та й хто зна як воно буде. Бо ці два власники заводу виявилися ворогами й наробили багато клопоту енкаведе.

Працює завод, розбудовується. А між тим у найтіхішому і найбезпечнішому від їдконого диму місці, швидко збудовано будиночок, що з погорда стоїть, ніби панич між простолюддям. Це місце праці секретаря партійних справ заводу. Звідси телефоном по всьому заводу летить його слово “поради” і все так робиться.

Серед розкішних оздоб його кабінету, сидить він на м'якому кріслі, обитому бархотом й зубрить марксоленію - сталінську науку. Це, майже його щоденна пра-

ця. Але сьогодні трапимся ще й інша праця. І бере він телефонну слухавку.

— Мені транспортний цех. Хто? Ага, слухай: Сьогодні перевести між робочими політроботу й відзначити смерть товариша Калініна, не зменшуючи для того робочого дня. І про все, під кінець дня, мані доложить.

Кладе слухавку. А через кілька хвилин говорить те саме у інші й інші цехи. І закипіла робота між власниками заводу у різні способи. А він відкинувшись на спинку крісла, дрімаючи відпочивав. Його секретаренята, що містяться по всіх цехах заводу так вишколені, що досить натяку, робота проведеться як слід. Ніякого сумніву. Задоволений. А на ділі виходить: “дочекався дворовий пес поміч, сам лежить у кублі, а песики гавкають”.

Обідня пора. “Власники” заводу обідають а секретаренята, щоб не зачіпати робочого дня, виконують політроботу.

— Товариші! . . . Дякуючи нашому лицарському енкаведе у нашім цеху поменшало ворогів та різних шкідників. Треба вірити, що енкаведе швидко й решту їх виявить і знищить. Товариші! Як і вам відомо — помер товариш Калінін. Вже майже всі цехи нашого заводу відзначили його смерть у різні способи. Єдино лишилися ми, що мовчимо. Але хіба ж нам лишатися у хвості! Цього ми собі не дозволимо. Товариші! Від передових робітників нашого цеху є пропозиція, щоб смерть товариша Калініна відзначити упертою нашою працею і в цьому кварталі, по-надплян дати нашій країні сто тисяч тон чавуну! . . . Згода? . . .

— Та, згода. А то ж як . . . (спробуй не погодись!)

Кінець робочого дня. Робочі йдуть до дому, а секретаренята до свого патрона з докладом.

— Ну-с!?

— Робочі ливарного цеху ухвалили смерть товариша Калініна відзначити працею на користь заводу протягом трьох вихідних днів.

— Це дурниці! Не вмієш працювати на політроботі. За це підеш на іншу працю. Вчитися треба. Іди, товаришу.

— Ну-с!?

— Робочі транспортного цеху ухвалили, щоб смерть товариша Калініна відзначити мовчазним уставанням на три хвилини.

— Та ще й мабуть підчас праці? ... Іди, дурню.

— Доменщики одноголосно й радо ухвалили відзначити смерть товариша Калініна упертою працею біжучого кварталу дати країні по-над-плян сто тисяч тон чавуну.

— Маладец, хвалю! І одержиш нагороду! Садись!

Під кінець докладів у кабінет увійшов шофер і доложив, що для поїздки до дому товариша секретаря автомашинна готова.

— Стомлено “заводський службовець” товариш секретар вийшов і сів поруч шофера — машина рушила.

— — * * — —

Переводиться аналогічна відзначувальна праця і у московським Кремлі. Міністр енкаведе вже третій раз по-зачергово одержує особисту аудієнцію у новітньо-модерного московського царя Сталіна. Тепер він востаннє з'ясовує “мудрому”, що у відзначення смерти то-

вариша Калініна його енкаведисти взяли на всю силу за свою працю, у наслідок чого затримано велику зграю різних ворогів та шкідників, що мали на меті висадити у повітря увесь Кремль, разом зі всіма діячами, що на власних плечах тримають управу цілого советського Союзу.

Всі вони у своєму тяжкому злочині чи то сердечно та добросовісно зізналися й за те мали полегшену кару — їх замість того щоб повішати — розстріляно.

“Мудрий” Сталін задоволено помуркує а за хвилину приймає Наркозагсправ. Цей з'ясовує, що зараз після смерти товариша Калініна, почали до нього надходити від окремих жінок домагання, різної нації, віку і фаху заяви - клопотання, у яких вони домагаються визнання небіжчика рідним батьком їх дітей та видачі їм персональної пенсії у розмірі зарплати його за життя. До кожної заяви - клопотання прикладено такого достовірного документа, що годі й думати про відхилення його. Та крім того, вони покладаються на урядово проголошений маніфест, тої його частини, де сказано про приділення родині небіжчика першого ступня пенсії, і в тому числі аліментикам.

“Мудрий”, не чекаючи кінця докладу сердито запитав:

— А що ж то за документ, що його прикладають до заяв?

— Особисте власноручне свідчення, стверджене нотарем, що та або та дитина є від нього і такої то жінки - матері, яку він утримував за життя, а після його смерті мусить утримувати держава.

Сталін від злоти позеленів, але мовчки слухає далі.

А наркомзагсправ продовжує, що покищо таких заяв - клопотань одержано 15 штук, а аліментиків нараховано 28 душ - дітей. Таким чином аліментикам держава му- сить виплачувати щомісячно 28 зарплат небіжчика за життя. Це не жарт. І сам він утримується кінцево вирі- шити цю справу та покладається на розсуд "мудрого". "Мудрий" трошки "мудро" думає. І "мудро" кричить:

— Старий цап! Наплодив ось тільки байстят, а я мушу утримувати їх? ... Від-мо-ви-ти!

Наркомзагсправ навшпиньках лишає "мудрого" й ви- ходить з прийому.

А у той час по всьому советському Союзі кипить та бурлить змагання у працях, виконання та перевико- нання плянів, по-над-плянів, створюються різні винахо- ди, лунають скарги, лайки, проклони, — і все це у від- значення смерти незабутнього Михайла Івановича Калі- ніна.

Межовщики

У часі ночі, коли майже все живе ще спить, коли тільки прокинувся із просоння, летючи, голосить птах степовий, а на блакитному небосхилі сходу сяє світова зіронька, провідниця майбутнього дня, тоді Дніпрові пороги найпотужніше, найголосніше перегукуються.

Тужать пороги. Нема лицарів, запорозьких козаків, що вміли панувати, що прудкими вітрами літаючи на конях, боронили Україну. Плачуть за ними, як дітоньки - сирітки за небіжчиком, своїм рідним та добрим татом.

Але ще не все загинуло. Славної пам'яті батьків, лишилися нащадки. І хоч сумна їх доля, хоч принижені вони, пригноблені й запряжені у міцне соціалістично - большевицьке ярмо, та і це ще не все лихо. Ще шугає у жилах нащадків батьківська кров! І недалеко той час, коли вона забурлить, зоговорить... розбудить очманіле серце, і повстане людина на ворога свого лицарем, «оживуть гетьмани в золотих жупанах, прокинеться доля, козак заспіва»...

* ** *

Одним з багатьох нащадків запорозьких козаків Григорій Долина живе близько Кодацького порогу, на місці, де жили його далекі праотці кінця вісімнадцятого віку.

Убого живе Долина з своєю дружиною Марією. У них старенька хатина батьківська, корівчина, що самі вигодували з телятка, щороку годують пару поросят, щось з десятку курей і все. Мають громадської землі три гектари, обробляють її і дбають хліб, бульбу й де-що. Зайвого нічого нема, а для свого господарства вистарчає. Дуже Григорій та Марія люблять працю у полі. Григорій, як оре та сіє, то так обробить, ниву, що вона аж лушить. А як вийдуть з Марією жати чи косити, то працюючи, так тішаться степовим м'якеньким повітрям, пахощами квітів та щебетанням пташок, що й втоми від праці не чують.

Українська земля щедра на урожай. Один гектар — 20 кіп збіжжя — 200 пудів хліба. Слава Тобі, Милосердний Господе!

Крім господарювання вдома та вполі, ще Григорій працював на порогах, переправляючи через них різний транспорт. Та рибалив. Заробляв побічну копійку для кращого прожитку.

Дружина його Марія була проворненька й багато в чому допомагала своєму чоловікові.

Згодом року, як Григорій та Марія одружилися, послав їм Бог доньку. Немовлятко охрестили й назвали Галею. Її оченятка, як у батька, а носик, як у мамі. Яке щастя! Яка радість! Радіючи, просили батьки Бога, щоб ще їм діточок послав, бо діти, як та роса Бо-

жа: пригріло сонечко і висухло, а ще коли дитинонька одна однісенька.

Частенько Григорій поринав у задумі, обдумуючи своє життя та господарювання. Казав йому батько, що раніше громадської землі припадало на господаря по шість десятин. А ще раніше, кожний господар брав громадської землі скільки хотів, скільки міг обробити. Решта землі толокою лежала. А тепер... А що ж буде через років сто і більше?... Земля не гума — нарід множитья. І за кожним разом, не даючи собі певної відповіді на своє цікаве питання, спинявся на одній і тій же думці: що буде, те й буде, а добра не буде.

*   * *   *

Прийшли на Україну большевики. Непрохано — шляхом збройного силування. Іменем робочих і селян збройно захопили всю владу над робочими та селянами і заголосили, що вони зруйнують старе, жалюгідне, рабське життя, знищать експлуатацію людини людиною і замість того дадуть народові необмежену волю, вільну працю і заможне квітуче життя.

Пішло знищення старого. З криком, з галасом. Індивідуально господарювати тяжко і не вигідно — знищити! Жіноцтво, ланцюгами прикуте до горшків, до іншої хатньої праці — звільнити! Діти караються батьками — заборонити! і багато подібного.

Заголосили й про нове життя та засоби до нього. Воно мусить бути не таким, як було досі, не таким, якого хотів би нарід. А таким, якого хоче «народня»

советська власть. Бо ж нарід — вівці, а власть советська — чабан.

І гукає чабан до своїх «овечок», щоб кидали свої власні господарства та будували в селі одне на всіх господарство, — колгосп.

Закружляли та заметушилися «овечки», заприскали носиками — не хочуть. Розмахується чабан кийком та й ну пригощувати неслухняних овечок по голові, по ребрах — посунули, псидбали. Тільки деякі, дуже смілі та вперті уникли колгоспної кошари. До таких смілих та впертих «овечок» належить і Григорій Долина. Над всім тим новим життям він довго думав та в усі боки кидав думками. В кінці спинився на думці: Ні, він не приєднається до нього. А коли вневдовзі на власні очі побачив він, до якого глуму, до якого пограбування привело людей нове колгоспне життя, то й зовсім переконався у цілковитій правдивості свого поступу.

Та не легко йому жилося й особняком. Всі люди йому заздрили, а з того советська власть завжди на нього блимала вовчими очима, натякуючи, що він ворогує з «народньою» владою і людьми. Але Долина був непохитним у своїх думках. Він був певен, що неволею волі нікому не пощастить порушувати. Порівнював старе життя з новим і був дуже задоволений своїм становищем. Вірив, що все те нове «гарне» життя, як поспішно прийшло, так поспішно й зникне. Може не так швидко, як хотілось б, але зникне, пропаде. І це йому давало силу триматися.

Його дружина, Марія, теж погоджувалася з його думками. І йшла поруч з ним. А ото почала хитатися.

— Григорій, може б і нам піти в колгосп? Може там справді жити легше?

— Не піду. Краще згину.

— Та Господь з тобою. Ні, то й ні, а навіщо таке говорити.

Трудненько живеться Долині. Нема у полі землі. Тепер вона не громадська, а колгоспна. А взяти який гектар у колгоспі — не розплатишся. Почав Григорій засівати частину города житом — покращало. Цього року вродило шість пудів. А до цього він привчив Марію рибалити. Піймає рибину є на харчі, а то ще й продасть. Сам ходить у місто на заробітки. Кому дров нарубає, кому щось інше зробить, і є копійка. Тече життя.

Ходить по селі чутка, що советська власть видала новий закон, за силою якого колгоспник мусить мати не більше, як 15 сотих гектара города, а робітник — десять сотих. Ніби, щоб не обтяжати людей зайвою працею. Досить праці і в колгоспі, або на заводі.

Долина упав у сум. Не за себе — за Марію. Узнає — подія.

Аж знову нова чутка: хто працює в колгоспі або де інше, тому й город належить, а хто ніде не працює, тому зовсім по новому закону нема городу. Тішив себе тим, що він теж працює і добуває собі кусок хліба. Почав знайомити з цими чутками Марію:

— Маріє... Я чув, ніби в кого з колгоспників та робочих великі городи то будуть надрізувати.

— Та, ну... Добре ж, що ми не в колгоспі.

— А тим, Маріє, що не в колгоспі, не на заводі, чи ще де, зовсім, ніби, не належиться городу.

— О... так це у нас город заберуть?! О, Боже...

Я ж казала — ходім у колгосп, о нене моя, пропали ж ми!

— Цить, Маріє. Може це ще й брахня, а ти... то, мабуть у тих відрізуватимуть городи, хто живе з крадіжок, з мошенства. А я ж трудом заробляю на кусок хліба.

Марія заспокоїлася.

* ** *

Сьогодні Григорій прийшов з міста до дому на полудень сонця. Трошки нервує. Нічого не заробив. Обходив майже все місто, всі кутки й закутки і ніде не знайшов роботи. Робота є тільки на завтра, на післязавтра, а їсти ж і сьогодні хочеться. Нудиться, а по хвилині йде на село до крамниці. Там часто збираються люди, може почує яку брехню. Наблизився до крамниці, Григорій побачив натовп людей і почув:

— А... Товариш Долина?... От і добре. Кого треба, той і є.

— А на віщо я вам?

— Державна справа є до тебе, тов. Долина. Ми ось, уповноважені скуповувати у селян зайвий хліб для держави. І в тебе хочемо купити.

— Та в мене ж хліба нема. Звідкіля ж? А те, що вродило в городі шість пудів, то хіба ж то хліб? Держу про чорний день для сім'ї.

Розпочались цілі дебати. Григорія обступили уповноважені з усіх боків. Продай і продай. Та й чому не продати. У місці по крамницях печеного хліба ось по це поки. Можна купити скільки хто хоче. Коли ж Григорій все ж не погоджувався, уповноважені почали на-

тякати, що не хотять продавати хліба державі тільки вороги, яким місце на Сибірі, а він же не ворог, бідняк, своя советська людина. Треба продати. Навіщо самому себе робити ворогом:

Відклика Григорія у бік його недалекий сусід і шепоче йому над вухо, щоб продав. І він продав. От так не хотів, а потім і продав. Нехай вони подавляться, розчортові сини. Яюсь проживуть. А продати треба, бо не минеться. Від них п'явок, не відмовишся, а тільки лиха наберешся. Вони гірше сатани. Від сатани можна відхреститися, а від них ні.

Трошки думає Долина. І рішається:

— А скільки ж ви платите?

— Е... за це не турбуйтеся. У нас ціни тверді. Державні. Сама держава їх встановила. Щоб не було ні спекуляції, ні мошенства, копійок 80, або й цілого карбованця за пуд держава платить. Як і було ще до війни. За царя.

— Це дешево. У крамницях продають хліб печений по півтора карбованця за кіло, а коли б купити пуд (16 кілограмів), то треба заплатити двадцять чотири карбованців.

Один з уповноважених пояснює Долині, що печений хліб до зерна не можна рівняти. Зерно треба купувати, перевозити його, молоти, пекти, продавати... а на те ж треба гроші витратити...

Інший уповноважений додає, що у цьому ділі не треба мати ніякого сумніву. Купує ж хліб не спекулянт, що кладе бариші у свою кишеню, а держава. Держава ж не спекулює. А все те, що вона робить йде на ко-

ристь людям. А недалекий сусід Долини, давить на нього оком, щоб продав. Зайві балачки.

— Ну, продам. Беріть!

— От так би й давно... Гришка, випиши йому квиток. На шість пудів.

— Чекайте. Я хотів пару пудів собі лишити.

— Товариш Долина... Ви ж своя, советська людина. Доки ви нас будете мучити?

— Пишіть!!!

— — ** — —

Як повернувся Григорій до свого двору, біля нього вже стояла фіра скупщиків хліба для держави. Кілька їх з мішками на колінах, сиділи на призьбі, близько сінечних дверей. Ждали. А Марія, розп'явшись в тих дверях, голосила, що вона хліба не дасть. Самі живуть у проголодь, а хліб продати... Нізащо!

Увійшов Григорій у двір і наблизився до дверей. Нікого ні про що не запитував. Знав.

— Григорію, чи правда, що ти хліб продав?

— Продав.

— Боже... Чи ти при умі? Я хліба не дам! І я робила біля нього. Не дам!...

— Марійо!...

Входять у двір два міліціонери. Проходить по селі скупка хліба для держави, тому вони вартують, щоб неприємності ніяких не було. А от маєш — крик у дворі.

— Що тут за крик? Просимо не порушувати тишини і спокою.

— Та тут оказія: господар продав державі хліб, а його жінка не дає.

— Як то так — не дає?!

— А хіба ж можна не дати коли продано?

— Не дам! Төпер рівноправе жінки з чоловіком. Він продав а я не продаю.

— Кхе, кхе... Воно так, ви можете продати і ні, але кричати та голосити заборонено.

— А не заборонено останню крихту хліба від рота забирати? Га?

Обурюються й разом дивуються уповноважені з такої дивовижної людини, як ця жінка. Хліб продано цілком законно і не будь кому, а самій державі й за готів гроші, а вона... а вона...

Втручається міліція й намагається встановити порядок та спокій, твердить, що тов. Долина цілком советська людина, продав своїй державі хліб правдиво, а його жінка... та нехай вона зна, що советська власть любить своїх громадян, стежить за ними, дбає для них, але коли громадяни бунтуються, то й Сибір для таких є.

— Та не лякайте, хліба не дам!...

— Марійо!...

Бачить Марія й розуміє, що Григорій горить гнівом. Що і йому жаль "проданого" хліба, але коли вже він продав...

Затуляє обличчя долонями, йде у хату, опукою падає на ліжку, ридає. А Григорій підійшов до діжечки з житом, глянув... і по хвилині сказав:

— Беріть!

Радо підійшли до нього уповноважені й розщепірили над діжечкою мішки.

Сам Григорій висипав збіжжя у два клунки, піддав на плелі. Пішли. А Марія з хати:

— Понесли!... Бодай вас на могилки винесли! Грабителі, животіння наше, печінки забрали!...

— — ** — —

Сидить Марія на припічку. Відхлипує та час від часу під очима витирає.

А Григорій лежить на голій лаві, підклавши під голову кулак, очима їсть стелю.

Раптом у хату вбігає Галя. Веселенька, грайлива своїм появленням. Люба дитина відразу розвіває тугу батьків. І хоч вони ще у своїх позах але...

— Мамо... тату! А я межовщиків бачила!

Марія пестить свою доню та розпитує її про тих межовщиків, де вони та що роблять.

Нестерпно боляче кольнула ця звістка Григорія у саме серце. Він знає, що то за межовщики, і що вони роблять. Лежить і чує, наче його до лави присмоктало. Очима палить стелю.

— Чуєш Григорію? По селі якісь межовщики ходять. Це вже щось...

— Ходять, тату. Я гуляла з дівчатками і бачила. Пакільчики з собою носять і довгий шнур. Городи в людей міряють.

Під вікнами хати Долини завешталась якісь люди. І зразу почувся гомін і виклик. У хаті метушня. Марія велить, щоб Григорій сидів у хаті, а до людей вона ви-

де сама, а Григорій, навпаки, хоче сам вийти, а щоб Марія сиділа в хаті. Нарешті вийшли разом, а слідом за ними вибігла й Галя.

Межовщики задоволені, що сам господар в дома. Менше буде клопоту, як з бабою.

— Ми, уповноважені від сільської ради, що перевіряємо городи. Мусимо перевірити й у тебе.

— Григорій спалахнув схованим гнівом.

— То, що ж, перевіряйте.

— Товариш Долина, ви колгоспник?

— А ви ніби й не знаєте... Ще й питають...

— Може працюєте на заводі, чи служите в установі, якійсь?

— Я ходжу до міста на поденні заробітки.

Один з уповноважених тримає в руці список, а пальцем другої руки тиче в нього й толкує, що його, Долину Григорія занесено в список нетрудових елементів, бо він не колгоспник, не робітник і не службовик. А нетрудові елементи не мають права на користування городом. Тому вони, уповноважені, мусять відрізати в нього город по саму хату...

Так і заголосила Марія не своїм голосом, як почувла про намір уповноважених. Метушиться, плаче... А Галя й собі, хапаючись за мамин одяг.

Хвильку Григорій стоїть мовчки. Повний вогню. Досить дотику іскорки...

— А як же ж ви будете відрізувати?

— А ось так. Степане, бий кілочка попід хатю. Аби можна було пройти. А увесь город відходить у колгосп.

Б'є Степан кілочка, лишаючи попри хаті лише стежечку. Плаче Марія, пищить Галя. А в голові Григорія кружляють думки, не в міру голосить його серце. Тут на цьому місці, жили його прадіди, батьки. Це його дідичне гніздо. І він його мусить попустити... Кому?

Бачить Григорій перед собою, забитий лежачи у землю, великий залізний сворень від воза. Узяв його у руку. Минає напружена страшна хвилина. Відрізати його дідівський город... Його родове...

— Геть звідси, я не дам... Я буду скаржитись!

Топче Григорій кілочки, розкидає їх на всі боки.

— Не попушу!...

Обурюються уповноважені, оточують його, кидаються на нього. Хтось замірився ударити його.

У ту ж мить розмахнувся Григорій сворнем. Падає один на землю трупом з розторощеною головою, другому руку перебив.

— Наші! Міліція! Ось уповноваженого забив. Сюди. Швидче!

Збігаються, мчить міліція й стріляє.

— Чекай, чекай, не стріляй! Треба живцем його взяти! Обходьте його з усіх боків кільцем. Тисніть прямо. Там скалиста круча, а на дні Дніпро. Не втече!

Григорій, обороняючись сворнем, поступається назад, до скалистої кручі, дном якої протікає Дніпро. Та він і не збирається тікати. Втекти не можна, хоч би й було куди. Думає він зараз не про те, а про те, яким би чином ще хоч одного влучити сворнем по голові. Щоб як гинути, так було за що. Маневрує. І бачить, що на-

ближається до кручі. Так ось де його яма, ось де він мусить лягти без домовини.

— Оточуйте, оточуйте! Щоб не втік.

Раптом Григорій робить крок вперед і блискавично діє сворнем. Тріснула ще в одного уповноваженого голова, як кавун — упав без жадних ознак життя. Ага!...

— Чекайте, чекайте! Обезброєні назад. Наперед міліція! Ще нашого одного забито. Міліція!!!

Стоїть Григорій над самою скалистою кручею. Ех, коли б хоч одного ще влучити.

Міліція на нього наступає, тримаючи гвинтівки наготові.

— Здавайся!

— Ще довго ні!

І в ту ж мить, хуткістю білки, плигає у скалисту кручу. Вдарившись об гострі каміння, розлітається його голова вщент. Котиться закривавлений труп у воду. Червоніє на поверхні й зникає. Прудкі води Кодацького Порогу понесли лицарську кров нащадка далі, далі, на інші пороги. Туди, де в обороні Батьківщини лягли смертю лицаря предки. Україна...

